

Bostadsbehoven i Stockholmsregionen

Aktörer, hinder och konsekvenser

Dokumentation från workshop den 8 november 2018

Kontaktpersoner:

Matilda Rehn, Olof Evers
Tillväxt- och regionplaneförvaltningen, Region Stockholm

Nanny Andersson Sahlin, Henrik Weston
Länsstyrelsen Stockholm

Innehåll

Sammanfattning	4
Introduktion	5
Hisspitchen	6
Vad är ett bostadsbehov?	6
Vad är konsekvenserna om detta bostadsbehov inte tillgodoses?	8
Block 1: Vem och vad?	9
Personer och hushåll med bostadsbehov som inte tillgodoses	9
Konsekvenser för individer och regionen	10
Block 2: Hinder och aktörer	11
Reflektioner	14
Slutsatser	17

Sammanfattning

I denna del beskrivs den sammantagna bilden som framkom under workshopen. Det var framförallt tre punkter som utmärkte sig och där det fanns en bred samsyn bland deltagarna.

- Synen på bostadsbehov som att tillgodose trygghet till en rimlig kostnad
- Synen på vikten av att bostadsbehoven i länet tillgodoses om samhället långsiktigt ska kunna hålla ihop
- Behovet av att staten är en mer aktiv aktör i denna fråga

Bland workshopens närmare 100 deltagare finns en mycket samstämmig syn på bostadsbehoven i Stockholmsregionen såväl som på konsekvenserna om bostadsbehovet inte tillgodoses. Ett bostadsbehov ses av deltagarna som något elementärt och kan kokas ned till *en trygg plats med tak över huvudet till en rimlig kostnad, lämplig och anpassad för hushållets behov.*

Konsekvenserna av icke tillgodosedda bostadsbehov framställdes under workshopen som synnerligen allvarliga både för individerna i fråga och för samhället. Deltagarnas svar var samstämmiga och målar upp en bild av ett samhälle som faller isär med *misär och ökad segregation* som exempel. Det kan tolkas som att bostadsfrågan ses som viktig, eller eventuellt avgörande, för regionens välstånd. Bostadsfrågan i Stockholmsregionen är något som utifrån deltagarnas svar bör prioriteras högt av alla samhällets beslutsnivåer för att skapa en livskraftig och hållbar Stockholmsregion framöver.

Workshopdeltagarna listade ett antal hinder för att tillgodose ett bostadsbehov, kopplade dessa till aktörer och föreslog åtgärder eller lösningar. Ett återkommande svar var att det efterfrågades ett tydligare ledarskap på nationell nivå. Staten som viktig aktör betonades, och detta trots att övningen uttryckligen handlade om deltagande aktörer i första hand (kommunala aktörer, regionala aktörer, bygg- och fastighetsaktörer, intresseorganisationer, konsulter, politiker). Att staten lyfts av grupperna kan tolkas som att bostadsfrågan i all sin komplexitet blivit för stor för kommunerna att hantera. Regionens bostadsbehov sågs av deltagarna vid workshopen som omöjliga att tillgodose utan riktade statliga insatser. Däremot rådde det olika meningar bland deltagarna om vilka hinder som är mer eller mindre lätta att avhjälpa, med eller utan staten som huvudsaklig aktör.

Introduktion

I den nya regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUF5 2050, slås fast att regionens beräknade befolkningsutveckling skapar ett årligt behov av 22 000 nya bostäder fram till 2030. Denna siffra har dock svårt att fånga upp hur de faktiska behoven ser ut.

Region Stockholm (dåvarande Stockholms läns landsting) och Länsstyrelsen i Stockholm bjöd den 8 november 2018 in till en workshop i syfte att se människorna bakom statistiken och diskutera bostadsbristen och de ej tillgodosedda bostadsbehoven i länet. Målet med dagen var att över bransch- och sektorsgränser gemensamt lyfta en central fråga för Stockholmsregionen och diskutera både bostadsbehov och hinder som gör att dessa behov idag inte tillgodoses.

På plats fanns runt 100 personer som på olika sätt möter människors bostadsbehov i sin vardag:

- Kommunala och regionala tjänstemän inom samhällsplanering, bostadsförsörjning och socialtjänst
- Bygg- och fastighetsaktörer
- Konsulter verksamma inom samhällsutveckling
- Intresseorganisationer
- Politiska partier

Dagen inleddes med tre föreläsningar om bostadsbehov och bostadsbyggande. Därefter följde en workshop om personerna och hushållen bakom bostadsbehoven, bostadsbristens konsekvenser och hinder som idag gör att behoven inte kan tillgodoses. Syftet med denna sammanställning är att presentera det material som producerades under workshopen. Den inleds med en sammanfattning av materialet. Därefter följer tre avsnitt där materialet presenteras mer ingående utifrån workshopens tre moment. Dokumentet avslutas med reflektioner från Tillväxt- och regionplaneförvaltningen och Länsstyrelsen om hur materialet bör tas till vara och hur det är lämpligt att arbeta vidare med frågan.

Hisspitchen

Workshopen började med att deltagarna genomförde en övning kallad *Hisspitchen*. Deltagarna fick i uppgift att kortfattat men kärnfullt besvara några frågor om bostadsbehov, till en person utan tidigare kunskaper om svenska bostadsförhållanden:

1. Vilken organisation representerar du idag?
2. Vad är ett bostadsbehov?
3. Utifrån ditt yrkesperspektiv, vad är konsekvenserna om detta bostadsbehov inte tillgodoses?

Syftet med detta moment var att utan längre tid för eftertanke få en ögonblicksbild av hur temadagens deltagare såg på bostadsbehov och dess konsekvenser. Detta moment fungerade även som en ”mental uppvärmning” inför gruppdiskussionerna. Totalt besvarade 91 personer frågorna, varav 87 digitalt.

Vad är ett bostadsbehov?

Generellt uppvisade svaren en mycket samstämmig bild av vad ett bostadsbehov är. Svaren är kopplade till grundläggande behov såsom en plats att sova och laga mat på, värme och tak över huvudet. Trygghet återkom i många svar som en central fråga, liksom att bostadsbehovet skiljer sig åt mellan olika hushåll och individer. Det senare kopplas ofta till att bostaden ska vara lämplig eller anpassad efter hushållets behov, och kunna fås till en rimlig kostnad. Ett bostadsbehov kan utifrån deltagarnas svar kokas ned till *en trygg plats med tak över huvudet till en rimlig kostnad, lämplig och anpassad för hushållets behov*. Det går inte att utläsa några tydliga skillnader bland svaren som är kopplade till organisationstillhörighet, annat än att företrädare för intresseorganisationer lyfter sina specifika frågor – fortfarande inom det grundläggande behovet.

Vad är ett bostadsbehov? – Ett urval av svar

Det som krävs i form av specifik plats för att en individ utifrån eget perspektiv kan känna trygghet och möjlighet till återhämtning och livsutveckling.

Kommunal tjänsteman

Att få och kunna välja ett boende som passar dig och dina behov.

Kommunal tjänsteman

Förutsättning för att uppnå skälig levnadsnivå och ha möjligheter att utvecklas som individ.

Kommunal tjänsteman

*Ett grundläggande behov för alla människor,
en trygg plats att leva sitt liv och med den få
möjlighet att delta i samhället.*

Regional tjänsteman

*Behov av en trygg och privat plats med
utrymme att sova, äta, leva, leka... som ger
förutsättningar för arbete, hälsa,
välmående...*

Regional tjänsteman

*Människor som behöver en bostad, som i
bästa fall blir ett hem som du kan dela med de
du vill, i ett läge som passar dig till en
kostnad du klarar av.*

Företrädare för bostadsbolag

*Ändamålsenligt boende utifrån individuell
och aktuell livssituation som uppfyller
samhällets syn på vad som är en fullgod
bostadskvalitet.*

Företrädare för byggbolag

*Att en mångfald av människor kan leva
under en hel livscykel där de kan få sina olika
behov tillgodosedda, och där de kan utvecklas
och bidra till samhällets utveckling.*

Företrädare för intresseorganisation

*Att ha ett tryggt boende som man inte
behöver oroa sig för att bli av med inom det
närmsta, anpassat eftersom sina behov i
förhållande till funktion, storlek, inkomst och
närhet till jobb/skola.*

Företrädare för intresseorganisation

*Individens rätt till en bostad för att kunna
verka som demokratisk varelse.*

Företrädare för akademi

Vad är konsekvenserna om detta bostadsbehov inte tillgodoses?

Deltagarna ombads också beskriva konsekvenserna av att ett bostadsbehov inte tillgodoses. De konsekvenser som beskrivs är i många fall mycket allvarliga, både för individer och för samhället. Dessa behandlar teman som orättvisor, exkludering och utträngning, sociala och ekonomiska kostnader, segregation samt missade livschanser. Flera konsekvenser beskrivs i starka ordalag såsom *misär, brain drain* och *förtida död*. Även i denna del uppvisar svaren en hög grad av samstämmighet vilket återges i citaten nedan.

Utifrån ditt yrkesperspektiv, vad är konsekvenserna om detta bostadsbehov inte tillgodoses? – Ett urval av svar

Ökad segregation, lägre tillväxt!

Kommunal tjänsteman

Ett ohållbart och exkluderande samhälle.

Kommunal tjänsteman

*Höga sociala och ekonomiska kostnader.
Ökade klyftor och minskad sammanhållning.
Orättvisor mellan grupper och generationer.*

Kommunal tjänsteman

Vi vet redan idag att samhället blir allt mer uppdelat och det blir mindre rättvist vilket i sin tur ger andra effekter och problem på sikt.

Regional tjänsteman

*Människor kan inte leva det liv de vill.
Samhället och enskilda människor förlorar
när tillväxten minskar när människor inte
kan bo och leva där jobben finns. Segregation
och utsatthet kan öka om bostäder efter
behov inte finns.*

Företrädare för bostadsbolag

Olevda liv, konflikter och lidande.

Företrädare för konsultbolag

Otrygghet, otrygghet, social misär.

Företrädare för intresseorganisation

Block 1: Vem och vad?

I 14 blandade smågrupper om 6 - 8 personer fick deltagarna i uppgift att diskutera och presentera tre fiktiva personer eller hushåll med bostadsbehov som idag inte tillgodoses, huvudanledningarna till att behoven finns och vilka bostäder som dessa personer eller hushåll söker. Grupperna fick även diskutera och beskriva konsekvenserna för både individ och samhälle om bostadsbehoven inte tillgodoses. Syftet med denna övning var att koppla diskussioner om bostadsbehov till människan bakom behovet och att få igång samtal om vilka bostadsbehov gruppdeltagarna möter i sin yrkesroll. Här fick gruppdeltagarna möjlighet att utveckla sina svar från Hisspitchen och diskutera konsekvenser för både individ och samhälle.

Personer och hushåll med bostadsbehov som inte tillgodoses

Beskrivningarna av icke tillgodosedda bostadsbehov som de 14 grupperna diskuterade gav en mycket samstämd bild över personer och hushåll med bostadsbehov. Bland svaren var det framför allt fyra grupper som återkom:

- Unga som flyttar hemifrån
- Nyanlända
- Barnfamiljer som behöver en ny bostad på grund av separation
- Hushåll i behov av anpassad bostad. Äldre och/eller personer med funktionsnedsättning.

Bland beskrivna huvudanledningar till bostadsbehoven fanns tre mycket vanliga svar: brist på kötid i bostadskö, brist på kapital och avsaknad av personligt nätverk. De bostäder som personerna eller hushållen efterfrågar beskrivs som en större eller mindre bostad till rimlig kostnad nära samhällsservice såsom skolor, barnomsorg och kollektivtrafik samt arbetsmarknad. Det som eftersöks är också en permanent bostad på lång sikt. Noterbart är att de lägeskvaliteter som beskrivs för bostaden är mycket grundläggande. Ingen grupp nämner närhet till "Storstadens puls" såsom kulturliv, nöjen eller shopping och enbart enstaka grupper beskrev önskemål om närhet till rekreationsmöjligheter och en känd social kontext.

Deltagarna ombads även bedöma hur vanligt förekommande personen eller hushållet är, och om bostadsbehovet är mycket eller lite tidsberoende. Generellt ansågs alla fyra återkommande grupper ha mycket tidsberoende bostadsbehov, det vill säga en lösning efterfrågas skyndsamt. Däremot gavs skilda bilder mellan grupperna av hur vanligt förekommande dessa personer och hushåll är, vilket indikerar variation över länet.

Konsekvenser för individer och regionen

Bland de beskrivna konsekvenserna av uppfyllda bostadsbehov återkom ett antal teman: segregation, ohälsa, ökade offentliga kostnader, utanförskap, försenad familjebildning och framför allt otrygghet. Den samlade bilden är att uppfylla bostadsbehov leder till kraftigt negativa konsekvenser både för hushåll såväl som för regionen i stort. Utifrån materialet ses Stockholmsregionens framtida välstånd och tillväxt som avhängt bostadsfrågan.

Block 2: Hinder och aktörer

Efter beskrivningen av personer och konsekvenser följde ett andra workshopblock i samma smågrupper. Denna uppgift gick ut på att beskriva upp till fem hinder som idag gör att de tidigare identifierade bostadsbehoven inte tillgodoses. Varje beskrivet hinder skulle kopplas till en eller flera aktörer som har möjlighet att påverka situationen till det bättre. Därutöver skulle grupperna identifiera lösningar. Fokus i denna övning låg på de aktörer som själva representerades i smågrupperna: kommuner, regionala myndigheter, bygg- eller fastighetsaktörer, intresseorganisationer och politiska partier. Deltagarna kunde även lägga till andra aktörer som ansågs relevanta för föreslagna lösningar, om dessa också kopplades till närvarande aktörer.

Generellt uppvisade grupperna en spretig bild över hinder för att tillgodose bostadsbehoven. Totalt listade grupperna ett tjugotal olika kategorier av hinder. Drygt tre fjärdedelar av svaren är primärt kopplade till nyproduktion och planering av bostäder, snarare än hinder som rör det befintliga bostadsbeståndet, se tabell 1. Följande hinder var vanligt återkommande i resultaten:

- Brist på hyresrätter
- Oflexibelt bostadsbestånd och/eller regelverk kring användning av byggnader
- Begränsade drivkrafter för kommuner att planera för socioekonomiskt svagare grupper
- Markbrist och höga markpriser
- Kunskaps-, kompetens- och resursbrist i planering
- Gällande regelverk
- Ensidig bostadsproduktion
- Höga byggkostnader

Tabell 1

Befintligt bostadsbestånd	Antal svar
Dålig rörlighet	3
Bristande tillgänglighet	3
Brist på hyresrätter	5
Oflexibelt bestånd och hårda regler kring användning	6
Höga trösklar	4
Planering av nya bostäder	Antal svar
Stadsideal med fokus på urban kvartersstad	1
Begränsade drivkrafter för kommuner att planera för svaga socioekonomiska grupper	7
Långa planerings- och byggprocesser	2
Synkning av infrastruktur och bostäder	4
Brist på mark	7
Kunskaps-, kompetens- och resursbrist	7
Intressekonflikt i planering, riksintressen	3
Bristande regionalt samarbete	4
Statlig passivitet	2
Gällande regelverk	5
Storstadscentrerad tillväxt	2
Bristande långsiktighet	3
Produktion av nya bostäder	Antal svar
Ensidig produktion	7
Höga byggkostnader	5
Konjunktur- och priskänslighet	1
Standardkrav	1
Finansiering	4

Tabell 1, Kategorier och frekvens av identifierade hinder för att tillgodose bostadsbehov.

En del av uppgiften var att avgöra om den åtgärd som gruppen föreslog kunde kategoriseras som en "Quick fix" eller ett "Strategiskt mål" - om åtgärden var genomförbar på kort eller lång sikt. De åtgärder som föreslogs för att motverka hindren präglas till stor del av långsiktiga förändringar med flertalet inblandade aktörer, i snitt tre aktörer per hinder och åtgärd. Av 67 föreslagna åtgärder kategoriserade deltagarna 14 förslag som quick fix och resterande som strategiska mål eller en kombination av kort- och långsiktiga åtgärder. Noterbart är att flera kortsiktiga åtgärder verkar ha kategoriserats utifrån *hur stor effekten* skulle bli på kort sikt snarare än *hur genomförbar* åtgärden är på kort sikt, vilket var tanken när uppgiften utformades.

I uppgiften instruerades deltagarna att fokusera på aktörskategorier som fanns på plats i rummet, men det fanns också möjlighet att vid behov komplettera med andra centrala aktörer. En mycket vanligt förekommande aktör bland åtgärdsförslagen var staten, ofta i form av regeringen eller riksdagen och kopplat till "stora" åtgärder såsom bostadspolitiska överenskommelser eller reformer, ett nytt miljonprogram och översyn av skattesystemen. Att staten lyfts som en viktig aktör kan tolkas som att den komplexa bostadsfrågan blivit för stor för kommunerna att hantera. Regionens bostadsbehov ansågs, av deltagarna vid workshopen, inte vara möjligt att tillgodose utan riktade statliga insatser. För att kunna påverka den nationella nivån finns således behov av en regional enad front och här spelar regionala aktörer en viktig roll som plattform för framtida dialog. Ingen grupp valde att lägga till EU eller annan överstatlig aktör.

Några åtgärdsförslag kan kategoriseras som interna förändringar inom en organisation. Här kan exempelvis nämnas att skapa en organisation som tål hög personalomsättning, som ett svar på att resursbrist och stor personalomsättning leder till stora kunskapsstapp.

Reflektioner

Den samlade bedömningen av workshopens genomförande och det material som producerades är att evenemanget var lyckat utifrån målet att erbjuda ett tillfälle att diskutera frågorna och nätverka över organisationsgränser. Att persongalleriet över individer och hushåll med icke tillgodosedda bostadsbehov såg så samstämmigt ut mellan olika grupper kan ses som en indikation på att det finns en etablerad samsyn om regionala bostadsbehov mellan aktörer.

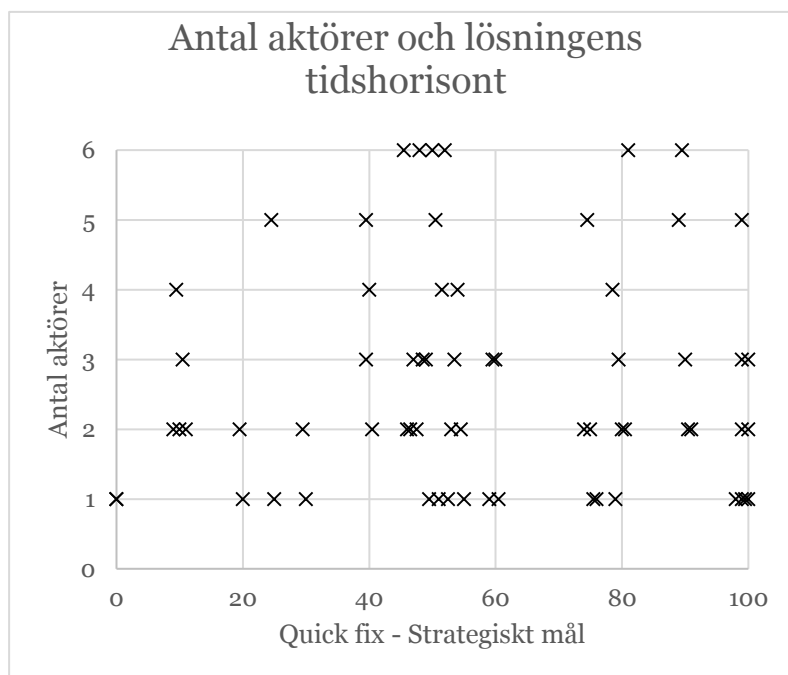
Samtliga deltagargrupper har lagt sig på en likvärdig nivå när de gäller analys av hinder och förslag till lösningar. De förslag på lösningar eller åtgärder som producerades var ofta kortfattade och utan närmare precisering. Workshopmaterialet bör läsas med en ödmjukhet inför möjligheterna att i en kortare gruppdiskussion enas om hinder och lösningar i en så komplex fråga. Förslagen kan påfallande ofta uppfattas som närmast naiva i förhållande till bostadsfrågans komplexitet och hur snabbt förändringar kan implementeras och ge effekt.

Dagen inleddes med föreläsningar som problematiserade både effekten av flyttkedjor och huruvida nyproduktion egentligen är en lösning på bostadsbehovet. Under workshopen kopplade dock en majoritet av deltagarna hinder och föreslagna lösningar till nyproduktion av bostäder snarare än det befintliga beståndet. Detta tyder på att den mentala bilden av vad som löser bostadsbehoven i regel upptas av just nyproduktion, något som inte alltid stöds av forskningen. En möjlig uppföljning av workshopen är att vidare diskutera och identifiera hinder och lösningar inom det befintliga bostadsbeståndet, eftersom denna kategori av hinder och åtgärder annars riskerar att hamna i skymundan.

Något som är slående vid en genomläsning av deltagarnas hisspitchar och konsekvenser av icke tillgodosedda bostadsbehov är hur central bostaden framställs för samhällets välmående. När bostadsbehovet inte tillgodoses tycks samhället falla sönder. I citaten används ett språkbruk som i mycket hårda ord beskriver konsekvenser av otillfredsställda bostadsbehov. Detta kan anses säga något om frågans vikt i regionen och hur nödvändigt det är med förändringar. Däremot är det tydligt i materialet hur svårt det är för deltagarna att uttrycka lösningsförslag som är på samma detaljnivå som beskrivningarna av behoven eller hindren. Intrycket är att det upplevs som svårt att föreslå åtgärder såväl som att bedöma komplexiteten hos lösningsförslag som en annan aktör har yttersta ansvar över. Istället ger förslagen sken av att deltagarna har en något förenklad bild av en mycket komplex fråga där åtgärder med vitt gående konsekvenser framställs som en quick fix. Det förefaller således som mer utmanande att finna gemensamma lösningar än att enas om vad ett icke tillgodosett bostadsbehov för med sig för konsekvenser. Det visar i sig på bostadsfrågans komplexitet och att det inte är en ensam aktör som sitter inne med lösningen.

För att undersöka eventuella samband mellan antal inblandade aktörer i ett lösningsförslag och dess kort- eller långsiktiga bedömning har samtliga lösningsförslag visualiserats i en scatter plot, se figur 1. Resultatet visar inga tydliga mönster mellan antal aktörer och lösningsförslagens tidshorisont. Istället kan diagrammet illustrera en

annan slutsats: att det saknas en samsyn kring vad som behöver göras för att tillgodose regionens bostadsbehov. Regionen 'spretar' och det råder bland deltagarna skilda åsikter om vad som bör räknas som kortsiktigt- respektive långsiktigt genomförbara åtgärder. Exempelvis har åtgärden att få till stånd en nationell bostadspolitisk överenskommelse klassats som en viktig åtgärd men genomförbar på både kort- respektive lång sikt av olika grupper.

Figur 1. Scatter plot över antal inblandade aktörer och tidshorisonten hos föreslagna lösningar.

Ett förslag på uppföljning är att sprida kunskap om vilken typ av åtgärder som generellt är genomförbara på kort- respektive lång sikt för att på så vis få en bättre samsyn mellan aktörer i Stockholmsregionen över vad som kan göras här och nu respektive vad som kräver en längre startsträcka. I det arbetet spelar regionala aktörer en viktig roll. Det kan även finnas behov av kunskapsspridning internt inom kommuner om de verktyg som redan idag finns till hands för olika delar av den egna organisationen.

Den samlade bild som framträder ur materialet är att kommunerna inte mäktar med det ansvar de idag har och att bostadsfrågan blivit för stor för kommuner och marknad att hantera på egen hand. Materialet ger inga tydliga indikationer på specifika sakfrågor som deltagarna anser att just regionala aktörer bör driva, snarare finns en önskan om att regionen bör vara inblandad i "det mesta". Något som efterfrågas är ett tydligare ledarskap både från kommunala, regionala och statliga aktörer att gemensamt verka för förändringar i rikspolitiken samt riktade statliga insatser. Trots att deltagarna i workshopen instruerades att fokusera på deltagarna i rummet var regering och riksdag vanligt förekommande aktörer som ansågs relevanta för att överkomma hinder.

Generellt går det att utifrån workshopens insamlade material se en samsyn när det gäller konsekvenser av ett icke tillgodosett bostadsbehov (synnerligen allvarliga

konsekvenser), men mindre samsyn när det gäller hur detta scenario ska överkommas. Det finns således ett stort behov av *samordning för samsyn* för länets bostadsfrågor. Kunskapen om vad som bör och kan göras finns säkerligen bland de aktörer som deltog vid workshopen, men den behöver grävas fram med djupare spadatag och med mer utrymme för reflektion.

Slutsatser

Intresset för workshopen var stort och deltagarna som representerade aktörer verksamma inom flera olika områden var mycket aktiva i diskussionerna. Det stora intresset talar för bostadsfrågornas aktualitet och angelägenhet. Bristen på bostäder i länet drabbar alla och slår såväl mot individer och näringsliv som mot samhället och regionens långsiktiga utveckling.

Utifrån det material som presenteras här framträder en bild som är enhetlig när det gäller de stora dragen men som samtidigt spretar i andra delar. Deltagarna gav en samstämmig bild av vad ett bostadsbehov är och det stärker uppfattningen om att det behöver hanteras som mer än ett kvantitativt mål om nybyggnation. Det handlar i sina mest grundläggande delar om trygghet, välbefinnande och om våra möjligheter att leva och utvecklas. Om ett bostadsbehov inte tillgodoses kan det få svåra konsekvenser utifrån flera perspektiv och resultatet från workshopen befäster bilden av de problem som finns på bostadsmarknaden, särskilt vad gäller ekonomiskt svaga hushålls möjligheter att hitta en bostad.

Den samstämmiga bilden är en positiv grund att arbeta vidare ifrån. Samtidigt är det tydligt att diskussionen om hinder och lösningar är fragmenterad och ofta speglar respektive aktörs roll, kompetens och erfarenhet. Den samstämmiga synen om vad behovet handlar om återspeglas alltså inte när det kommer till förslag eller uppfattningar om vilka lösningar som är de mest angelägna. I många avseenden visar det på behovet av ökad kunskap om de samlade bostadsfrågornas komplexitet.

Utifrån det material som samlats in är det tydligt att frågan om att tillgodose regionens bostadsbehov inte kan hanteras av en aktör och att den sociala dimensionen behöver konkretiseras och ges utrymme. Alla har en roll att fylla. Samtidigt uttrycks både behov och efterfrågan på ett tydligt politiskt ledarskap på alla nivåer. Regionens aktörer behöver tala med en samlad röst och uttrycka gemensamma ambitioner i dialogen med den nationella nivån. Det är nödvändigt att fortsätta diskussionen för att skapa en gemensam bild av bostadsmarknadens utmaningar i ett regionalt perspektiv och en bred samverkan mellan länets aktörer är av avgörande betydelse.

Utifrån resultatet från workshopen och annan samlad kunskap ser vi behov av följande:

- En nationell bostadspolitik som tydliggör rollerna på nationell och regional nivå och som tar den bostadssociala frågan på allvar
- En samlad regional röst med gemensamma ambitioner i dialogen med den nationella nivån
- En fördjupad politisk diskussion och samverkan i länet
- Insatser, inom befintligt regelverk, för att lösa bostadssituationen för de mest utsatta
- Behov av att adressera bostadsbehovens sociala dimensioner och konsekvenser
- Ökad kunskap om ett effektivare nyttjande av befintligt bostadsbestånd
- En fördjupad diskussion och ytterligare kunskap om hinder och lösningar för att tillgodose bostadsbehoven